Фэгъазэм уэзрыпэщIэтыфынур

2-нэ нап.

Пэжу пIэрэ?

3-нэ нап.

Адыгэ хабзэм къызэтригъэувыIап

3-нэ нап.

Ислъам и дыщэхэр

4-нэ нап.

ФИФI ФЫМЫГЪЭПУД, ФИ IЕЙ ФЫМЫГЪЭПЩКIУ

АДЫГЭ ПСАЛЪЭ

1924 ГЪЭ ЛЬАНДЭРЭ КЪЫДОКI

АДЫГСКОЕ СЛОВО

КЪБР-м И ПАРЛАМЕНТЫМРЭ ПРАВИТЕЛЬСТВЭМРЭ Я ГАЗЕТ ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КБР

№46 (24.484) ● 2023 гъэм мэлыжьыхьым (апрелым) и 20, махуэку ● Тхьэмахуэм щэ къыдокI ● И уасэр зы тумэнщ

Иолантэ и дуней тельыджэр

4-нэ нап.

КЪБР-м и IэтащхьэмрэПравительствэмрэ я пресс-IуэхущIапIэм къызэритамкIэ

Нобэ. Сыхьэт 12-м

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Iэтащхьэ КIуэкIуэ Казбек КЪБР-м и Парламентым Зэрызыхуигъазэ зэIущIэм нобэ сыхьэт 12-м щIидзэнущ.

ЩIЫНАЛЪЭ Iэтащхьэм илъэс къэутыку кърихьэ а Зэрызыхуагъазэм къыщыIунущ республикэм и зыужьынырыгъэм папщIэ ялэжьхэр, блэкIа илъэсым къриубыдау зэфIагъэкIахэр. Апхуэдэуи жылагъуэ-политикэ, социально-экономикэ щытыкIэр зыхуэдэр щызэпкърихынущ.

Политикэм, экономикэм, псэукIэм теухуауэ щытыкIэр кьиргъэльэгъуэнурэ, гъэзэщIакIуэ къулыкъущIапIэхэм къалэн пыухыкIахэр я пащхьэ иригъэувэнущ. КIуэкIуэр нэхъыщхьэу къытеувыIэнущ цIыхухэм я псэукIэр егъэфIэкIуэным, экономикэм зегъэужьыным, хьэрычэтыщIэ Iуэху мащIэмрэ курытымрэ защIэгъэкъуэным, щIалэгъуалэм елIэлIэным, къэрал, муниципальнэ Iуэху зехьэкIэр егъэфIэкIуэным теухуауэ ящIэхэм. Гулъытэ хэха хуищIынущ дзэ Iуэху хэкам хэт щIалэхэмрэ абыхэм я унагъуэхэмрэ ядэIэпыкъун зэрыхуейм.

КЪБР-м и Iэтащхьэ КIуэкIуэ Казбек Парламентым Зэрызыхуигъазэр эфир занщIэкIэ къагъэльэгъуэнущ «Россия 24», «1КЪБР» телеканалхэм, КЪБР-м и Iэтащхьэм «ВКонтакте»-м щIиэ напэкIуэцIымрэ «Z Правительство КБР» телеграм-каналымрэ. Эфирым щIидзэнущ сыхьэт 12-м.

Террорым пэщIэтынымкIэ комиссэм и зэIущIэ КЪБР-м и Iэтащхьэ КIуэкIуэ Казбек иригъэкIуэкIащ мэлыжьыхьым и 18-м. Зэхуэсым хэтащ КЪБР-м и Парламентым и Унафэщ Егоровэ Татьянэ, КЪБР-м и Правительствэм и Унафэщ Мусуков Алий, УФ-м и Президентым и полномочнэ лЫкIуэу КИФЩI-м щыIэм и аппаратым и инспектор нэхъыжь Мэкъуауэ Тимур, хабзэхъумэ, кIэлъыплъакIуэ органхэм я лъэныкъуэкIэ къызэрызэгъэпэщащ нэхъ щIэзыкъуауэ иратеныгъэкIыну, цIыхухэр нэхъ мащIэу зэхуашэсыну. Гъатхэмрэ лэжьыгъэмрэ я махуэшхуэми ТекIуэныгъэр илъэс 78-рэ зэрырикъум епха зэIущIэхэри нэгъуэщI щытыкIэм иту екIуэкIынущ, шынагъуэншагъэм и мардэхэр зэрыщытыпхъэм нагъэсыфын хуэдэу.

Зэхуэсым кърихьэлIахэр тепсэлъыхьащ транспортыр, сату щIалэхэр, гъэсыныпхъэ-энергетикэ комплексыр, цIыху зэхуэсыпIэхэр, дин Iуэхущ1апIэхэр шынагъуэншагъэ и лъэныкъуэкIэ къызэрызэгъэпэща щIыкIэм.

**Хабзэхъумэ, гъэзэщIакIуэ органхэм я къалэн нэхъыщхьэ къоно щIалэгъуалэр щIэпхъаджагъэм къыхуезыджэ гупсысэкIэм демыгъэхьэхьыныр, терроризмэм тезыгъэгушхуэхэм ящыхъумэныр. КIуэкIуэ Казбек къыхигъэщащ мы лъэныкъуэмкIэ куэд зэращIэр, г

● Фэепль

Апхуэдэхэр ящыгъупщэркъым

Хамэщ1 щ1епсэу ди лъэпкъэгъуэхэм ятеухуауэ Нэгъаплъэ Аскэрбий трихэ «Черкесия. Чужбина» фильмым сеплъауэ Къэрал киноконцерт гъэлъэгъуаплъэм сыкъущ1щ1эк1ыжьым Л1ыгъур Чэрим сыI1уощ1э, и ныбжьэгъу щ1алитI щ1ыгъуу. «Ат1э дауэ къ1ущ1ыхъуа кинор?» - жысI1эу сыщ1еупщ1ым, т1эк1у къ1ззэрыгумэщ1ар бэяну, и нэпсри мащ1эу къ1ыфек1ыауэ жеI1э: «Уэрей, сльэк1ат1эмэ, Правительстэм и Унэм и гупэм къ1т утыкуцхъэм деж а режиссерым фэеплъышхуэ щ1ыхъэзгъэувынтэмэ». **Апхуэдизк1э фильмыр и гум нэсат, и псом лъэI1эсат, хэхэсу хамэ хъэралхэм ис тепт1м, адыгэм я хабзэр, я къэфэк1э дахэхэр I эщ1ыбэ зэрамыщ1ам, я адэжьхэм ялъ зэщ1этым дэрэжэгъуэ ин къритати, дуней фыгъуэр къеуэл1ауэ къ1ущ1ыхъурт.

ЖУРНАЛИСТ I эщ1агъэм уущыбгъэдэт к1I э ц1ыку куэдым уахуоэз, уэрш эрэгъу пхуохъу, набдзэгубдзаплъэу уак1э-лъ1ыплъмэ, т1орэ щэрэ уаI ущ1эмэ, I эджэм я гупсысэр зыхуэдэр, я шым к1ижьынур зыхуэдизыр наI уэ пщохъу. Дауи, абыхэм къахоК1 эи хьэл-цыонэ, зи ц1ыку хэтык1эр, зи I уэку е лъэпк1эр уфэк1эбыл, зи акъылыр жьыжь нэс, дэпл1ыгъэу хьэл-щэным хуэдэ гуэр сэри сэлъарэт жыпI эу узы-I эпл1ызышэхэри. Апхуэдэт Зеикъуэ ящ1ауажь къущ1ыхъуа, пэжыр эи гъуаз эу дунейм тета Л1ыгъур Чэрим.

... Чэрим щхьэгъусэ хуэхъуат Хэку заэушхуэм и бзылъхь къомыр зыгъэва, я жьылэм щ1ыщ1 Сыжажэ Талий ипхъу Рае. Езым и адэ Хьэзэзи заэуэм и мафI э лиг1эм хэтахэм ящ1ыщт. К1ыузыхэк1а лъэпк1ыыр зэрымылI ыг1эншэр щ1апхъэу яг1эл1ьагъуэу фронтым щыIа л1итIыр ныбжьэгъу зэрызэхуэхъуам и фIыгъэк1э ныбжьыщ1ит1ыр зэрыщ1ыхуэу щ1ытыг1ащ.

Я жьылэм дэт курыт еджапI эм къ1ущ1эк1а нэужь, Л1ыгъур Чэрим щ1от1ысхь Къэбэрдей-Балъкъэр къэрал университетым и адыгэ къудамэм и к1ыузэриухыу дзэм къулыкъущ1ащ1ну ираджэ. Ари хъарзынэу къ1ыззренэк1, къ0к1уэкри, егъэджак1уэу л1эжьэн щ1ыщ1едзэ Зеикъуэ дзт 2-нэ курыт школым. Аущ къэдгэ ирил1эжьакъым и I эщ1агъэм. 1966 гъэм милиц1эм хохъэри, законым, хабзэм, захуагъэм зэриталъхьэр I эхуэк1э игъэльагъэуу, эыпэрыт л1жьыгъэр I эпэдэгъэлэл1 имыщ1у и к1ал эн ыр ирехьэк1. Ил1эс 30-м нэск1э хэтауэ, подполковник хъуауэ къ1ыхоК1ыж. Абы иужьк1э I энат1э зы-Т1ыми пэрытащ Л1ыгъур.

Чэрим текуауэу зыпэ к1ыущ1эгупсысыни к1эрымылъ фIагъ гъэ щ1ыкъ1эрыс-л1ъхьэи щ1ыж1эмыл. Сыту жыI эпмэ, илъэс 40-м щ1ыхьэхащ ар щ1ыхуэгъэ щхьэхуэ-хъурэ. Уеблэмэ абы хэлъа, дэспл1эгъуэ хабзэр, щ1ыхуг1эр, адыгагъэр нэсу к1ыузэрысхуэмыI уэтэнэр соц1э. Си щ1ынэхъ-жьымрэ абырэ зэмал1ъэгъути, гуфIэгъуэми гъэзэгъуэми щ1эх-щ1эхыурэ дыщ1эзэхуэзэрт. И щ1ыкъуми, и малъ-хъэгъуэхэми, и ныбжьэгъуэхэми сыт хуэдэ I эуэку е къ1ал ыкъ1эхэм зэн хэныртэкъым ар. Я гуфIэгъуэгъ ящ1ыIыгъ, я нэщхъеягъуэр ящ1ыгъэшыр.

- Сэ Чэрим фIы дыдэу с1ыхуэу щ1ытащ, - жеI э философие щ1эныгъэхэмк1э доктор, профессор Унэж Кашиф, - дэ зэшыпхъуит1ым драбынщ. Абы и анэ Iэминати цыхьэ дыщэт. Езы Чэрим Iыхьлы-благъэхэм, и ныбжьэгъуэхэм апхуэдизк1э пэжу яб-гъэдэт, фIыуэ ил1ъагъурти, сэбэн эрахуэ-хъуным иужь итт. Уеблэмэ абы я I уэхур и щхьэ I эуэхум я пэ иригъэщ1ыфынт.

Абы ц1ыкуг1эшхуэ зэрыхъ1ъам и эы щ1ат1ъэ к1эхъыныщ. Чэрим и пэжьаI эм с1ыкI уэрэ сэ мазэм зэ-т1эу. Зы махуэ г1эрым абы и деж сыщ1эсу к1ыщ1ох1ьэ з1эл1эфыз. А т1ум I эухуэшхуэ гуэр къ1ал ыкъ1эк1ати, я тхьылъымпI э сытхэр яхуэзэхуэгъэхъуртэкъым. Мыдэ и адэ-анэр къ1ущ1ыхьа фIэк1а умыщ1эну, Чэрим ахэр иг1эт1ыщ, жаI эм едаI уэщ, абы иужьк1э телефонк1э зэпсэ-л1ьапхъэм епсал1эри, я I уэхур яхуэзэфIг1эк1эуэ щ1ытащ. Ахэр щ1эк1ыжа нэужь сопщ1: «Чэрим, мы къ1ущ1ыхьахэр е уи благъэк1ьем е уи къ1ущ1эг1ыжьыкъ, апхуэдизу щхьэ уелI эл1а?» - жызоI эри. Жэуапу къ1зитыжаращ: «Дэ тщыгъ фащэм, дызыIут I энат1эм куэдым урегъэгупсыс. Иужьк1э дэри ди унагъэ ящ1ыкуг1эжьи щхьэк1э ди милиц1э щ1игъэнри дызыхэт I эухуэри дгъэпэжьи хуейщ».

Чэрим и къ1уэхыр инт, ар зэпымыууэ к1эл1ъапI ьрыт къэралым, дунейм къ1ущ1ыжьк1 I ухъуг1ъэжьи. И ныбжьэгъуэхэм я г1уэ хьихьамэ, игу къ1еуэу тепсэл1ъ1ыхьырт СССР-р зэрыкъ1утэжам, ди я пэ итахэм, я к1эт1ийр я вакъэпсу, игъащ1эм к1ьалэжьа къэрал мыл1ыкуэ зы гуп ц1ыкI ум зэрагъэщ1ыхьам, хэкур зыхуэк1Iа капитализм г1ъэгум ц1ыкуг1эр, захуагъэр, хабзэ дахэхэр зэригъэбгъунл1ам, ахъшэр тепщэ зэрыхъуам. А псор игукI и псэкI и игъэвырт.

И малъхъэр зэрымыI эжьр нобэми хуегъэхьрк1ьым, абы и чэнджэщым, и псалъэ дахэм хуэныкъуэщ Щоджэнц1ыкI Алий и ц1эр зезыхь эмузейм и лэжьак1эуэ Алборэ Iэминат:

- Чэрим си гум кьызэринар ц1ыкуу хьабзэуущ, ц1ыкуу I эсэл1ъасэуущ. Блэк1а зэманым ит у абы сытепсэл1ъхьыныу си гум къ1ысхуи-дэрк1ьым. Чэрим къ1ущ1ыс1ыхуар я пэ классым сыщ1ык1уа г1эрщ. Абы щ1ыгъуэ ар т1уэхъуат малъхъэ - си щ1ыпхъу н эхьыжь Раерэ абырэ зэрыщ1ат. Абы л1ьандэрэ дыI эбэм дг1ъэту, сыт хуэдэ I уэку диI эми къ1ыддиI ыгъ1ыу, малъхъэу къ1эмыл1ъэу си дэл1ъу нэхъыжьхэм ящ1ыщ зыуэ сыбжу к1ьк1уэк1ащ. Чэримрэ Раерэ Налшык щ1ыпсэурт, армыхъумэ университетым еджак1уэ сыкъамыг1эк1уэнри хэлът. Еджапl э нэхъыщхьэм сыщ1ащ1эсым дерс къ1ыдатахэм ящ1ыщ гуэр къ1ызгурымы1уамэ сыгузавэрэтхъым, абы и жэуапыр Чэрим къ1ызэрыжи1энур сщ1эрт. Дунейм уущ1ет к1э зыгуэрым уфI эл1ы к1ыу, зыг-уэрым удэпл1ьейуэ уущ1ыт хуейц. Л1ьэбакъуэ гуэр счын и пэ сегупсыкъэт, ярэби, ар Чэрим дауэ къ1ущ1ыхуну, схуигъэдэхэну п1эрэ жысI эу. Iэзыу гуэр къ1ыпл1ыкъуэк1амэ, зэрыщ1ат дыдэм хуэдэу къэпI уэтэжу фIэк1а идэнутэкъым - ар Iейми фIыми. Пц1ы I ыпхъ хэзагъэртэкъым. . «Щ1э и уасэу зы уэстын, жери щ1ыIэщ псалъэжь. Чэримрэ Раерэ зы щ1ал1эщ, я I эр - Хьэсэн. Ар щ1э и уасэу. жысI эми сыцыэунукъым. Бынипл1 игъуэтыжауэ дахэу мэпсэури, ари ди гурыфIыгъэущ.

Л1ыгъуэм фIыуэ и л1ьагъурт л1ъэпк1 литературэр. И л1ьагъу къудейм къ1ущ1ымы-нэу, езыри тхэрт. Абы и рассказэхэр щ1ыпсымы-т I эу къ1ытрадзащ «Iуащ1ъэмахуэ» журналми «Адыгэ псалъэ» газетми. 1968 гъэм «Эльбрус» тхылъ тедзап I эм къ1ущ1эк1ащ «Зэ1ущ1э» зи фIэщ1агъэр, абы ет1уанэ тхылъри къ1ыкI ыжьауэ.

Чэрим I ыхьлыи, благъи, ныбжьэгъуи и мащ1ак1ьым. Абы зэман к1ыигъэтырт псоми я I уэхур я дИ1ыгъ1ыну, я щ1эуп щ1эну, я к1ал ыкъ1ыну. Зэмал1ъэгъуэхэр ц1ыкуитху хъуртри, зэшхэм ещхьу зэбгъэдэт Чэрим я ныжьыкъ, абы и жьI эм псори едаI уэу. Щ1едаI уэр зэрынэхьыжьым и закъуэтэкъым, атIэ абы и жьI эр, кьыхилтъэ I уэхур зэрыт эрэзыр, абы I эуэщ1ымы-I эуэнуур къагурыI уэрт аращ. Чэримрэ я къуэ Виталий I эфIу игу к1ынащ шынэхьжьыжьым абырэ зэмал1ъэгъути, гуфIэгъуэми щ1эх-щ1эхыуэ щ1ы I эхуэщ щ1ыта и малъхъэгъумрэ абы и щхьэгъусэмрэ:

- Нобэ димыгъусэж Чэрим икъук1э щ1ыхь губэ1игъэт, ц1ыкуу г1эсат, - жеI э абы, - I эухуэк1э гуп хьыхьамэ зыхуей хуигъаззу, и уцыпер дахэу, нэхъыжьмэ нэхъыщ1эми задриг-I эк1уу щ1ытащ. Хабзэ-бзыпхъэ и I ыныбжьэк1э псоми хищ1ыкI ыу, зи акъылк1э, зи дуней тетык1эк1э уэхъуэпсэн хуэдэ ц1ыкуу к1эгъуэгурык1уац. Раерэ абырэ л1эщ1-гъуэ ныкъуэк1э зэдэпсэуащ, а т1ум яку дэл1ъа зэхущ1ытык1э дахэр пхужьмыс1ьнэм хуэдизщ. Я щ1ал1э зэхуэсым бынипл1 кьы-зэрыщ1эхуэам дамэ къатригъэк1ыу, дуней гуфIэгъуэр къариту, а ц1ыкI уэр хабзэм зэрыщ1ал1ыкI ынем, адыгэзэм зэрыщэрыуэ зэрагъэсэнэм ижь итащ т1ури. И к1и ц1ыкуу гуапэхэт, я унэри ц1ыкуу к1ыа-пI эт.

... Мы л1эжьм дунейм тетк1ым. Ауэ и щхьэгъусэ Рае уэ бзаджэм I эщ1иха нэужь, Чэрим къздзыащ. Ил1эс 50-к1э ныжьыгъуэ, ущыгуфIэм ксыбдэгуфIа, зыгуэрк1э ущыгужьыдэмыжьм уи гур фIы кьыпхъэзыщ1а, кьыпхъэгъумащ1эу, уи щ1ынкI и уи ерыскъыкI и кьыпхъэсакъыу кьыбдэгъуэгурыкI уэ щ1эл1эныкъэр щ1игъэужь дзе г1эткI ыгъуафIэкъым. Зы ил1эс закъуэщ Чэрим абы зэрыкI ылъ-псэужар.

Ил1эс мэхъу Л1ыгъур Чэрим ди щ1ылъэр кьызэрибгынэрэ. Шэч кьытехьэрк1ьым мыхъумыщ1агъэм, хабзэнщагъэм и бийуэ, фIым и джаI уэу дунейм тета я л1ыр зы-щ1ыхуу щ1ытахэм куэдрэ I эфIу яг1у кьызэрагъэк1ыжьынм, Хьэсэнрэ абы къ1ущ1ахуэу щ1эл1элэмрэ адэм, адэшхуэм хуэфащ1у я г1ащ1э I ыхьэр зэрырахьэк1ынум.

САУТ Сулът1ан.

КъБР-м Узыншагъэр хъумэнымк1I э и министерствэм республикэм фэгъазэ (корь) узыфэмк1I э щ1ыI э щ1ытык1эм теухуа зэ1ущ1э щк1уэк1ащ. Абы хэтащ КъБР-м Узыншагъэр хъумэнымк1I э и министерствэм штатым хэмыт и I эщ1агъэл1 нэхъыщхьэхэу эпидемиолог Петровэ Мединэрэ узыфэ зэрыщ1ал1эхэмк1I э дохутыр Бер Риммэрэ, ведомствэм сабийхэм медицинэ дэ1эпык1ыныгъэ я гъуэтымрэ ц1ыкуфхэм лъхуг1эм зыщ1ыхуах1ьэзымрэ иужьк1и я к1ъльплъынырэ къызэзг1эпэщ1ынымк1I э и къудамэм и унафэщ1 Щоджэн Юлие, «Роспотребнадзор»-м и управленэу республикэм щ1ыIэм эпидемиологие к1I эльплъынынгъэмк1I э и къудамэм и унафэщ1ым и къуэдзэ Мырзэкъан Къаринэ сымэ.

- Мы гъэм и пэщ1эдзэм щегъэжьауэ Урысейм фэгъазэ узыфэр япкърыту сымаджэ 900 щатхащ. Къэбэрдей-Балъкъэрым и гугъу пщ1ымэ, ди жагъуэ зэрыхьунщи, ц1ыхуит к1ыщ1ахуташ; сабийм узыр зэрыпкърытым лабораторэ къэхутэныгъэр щ1ыхьэт т1ехъуащ, балигъым и Iуэхур иджыри наI уэ хъуакъым, - жиI ащ Петровэ Мединэ. - Сымаджэ хъуа сабийр Дагъыстэн Республикэм пI алъэ гуэрк1э щ1ыIащ. Эпидемие къэхутэныгъэхэм щ1эзрагъэльагъэмк1э, фэгъазэр кьызэуэл1ажэм узым зэпэщ1ыт мастэр зыхрагъэльхьатэкъым. Узыфэм псынщ1эу зэрызиубгъур къэпл1ьыстэмэ, щ1ытык1эр узыгъэгузавэщ. Абы кьыхэк1ыу балигъэр а Iуэхум эуэфащ1ыныгъэ пI ылъу бгъэдыхьап-хъэщ, ахэр егупсысын хуейщ я щхьэм и мыазкъуэу, къ1ззыхъуреиихьэми зэ-ран зэрахуэхъэр. Псом хуэмыдэу зы-к1эпыпл1ьыжьын хуейщ ц1ыкуу куэдым яхэтхэр.

Мырзэкъан Къаринэ и гугъу ищ1ащ иужьрей илъэсхэм а мастэр зыхьэмы-гъальхъэхэм я бжьыгъэм зэрыхъэхъуэм, абы нэгъуэщ1 узыфэ шынагъэхэр къ1игъэхъеинк1э зэрыхъунум. Абы къ1ыз-зэрыкиг ъэщ1амк1I э, узыфэм зэрыпэ-щ1ат мастэр сабийхэм т1эу хальхьэн хуейщ: ипэр ильэс щ1ыхьэм, и I ан и ильэси 6 ирикъуа нэужь. А вакцинэр зэрыхэ1а сабийм фэгъазэр къ1ыпкъ-рыхьэнк1э шынагъэ щ1эн ыкъым.

- Фэгъазэр нэхъ псынщ1эу зызыу-бгъу ик1и къ1ыпл1ьрыхьэ узыфэ зэрыщ1ал1эхэм ящ1ыщщ, - жиI ащ Бер Мадинэ. - Балигъэмрэ ныбжьыщ1э-хэмрэ фэгъазэр нэхъ къ1ыхуэ ик1и к1ыхьл1ыхьу ирахьэк1. Абы и мастэр я бынхэм хезыгъэ1ун зымыдэ адэ-анэхэм я бынхэм я узыншагъэр, я гъащ1эр щ1ытык1э щ1ынагъэу ирагъэувэ.

Щоджэн Юлие кьыхи1эщащ ильэс ирикъуа сабий псоми фэгъазэм зэ-рыпэщ1эт мастэр I эмал имы1эу хальхьэн зэрыхуейр. Абы и л1ъныкъуэк1э абы и нэ1э щ1эт I энат1эм л1ажьыгъ-щхуэ ирагъэк1уэк1, мастэр я бынхэм хезыгъэльхьэн зыщ1ащ сабийхэм я адэ-анэхэм ч1энджэщ-ущиинысэ псалъэмакъэр драгъэк1уэк1.

- Дэ т1кIийуэ дыкI эл1ъоплъ фэгъазэм щ1ызыхъумэ мастэр зэрыхальхьэм, зэрыхъуk1и абы нэхъыбэ къ1ззрыз-щ1едгъэубыдэнымэ дыхущ1окъу, - жиI ащ Щоджэнымэ. - Бынгъэхэм я тещ1ыкъуэхэр къ1ащ1эмэ, зи ныбжьыр ильэс хъуа сабийхэм я процент 96,7-р, ильэси 6 ныжьым итхэм я процент 95-м вакцинэр ирахьэл1ащ. Узыр къ-зыхьэк1 вирусыр гъэк1уэдыгъуейр, ар I убахъэм хэту ц1ыкум къ1ыпкърыхьэу аращ ик1и апхуэдэ сымаджэм ешьм уримыхьэл1эми, ар здэщыIа щ1ыIэм укъущ1ухутамэ, щэчыишэу узыр къэбубдынущ. Щ1ыIащ а мастэр зыхальхьэ мыхъуну сабийхэр, ауэ ахэр зэшм щ1ипхъумэфынщ абы и хъуреягъэм щ1ыIэхэм фэгъазэм зэрыпэщ1эт ка-цинэр ирагъэщ1амэ. *Зыщ1ымы-гъэгупщ1а:* фэгъазэм узэрыщ1эщ1эты-фынур зы I эмал щ1 - ар узым ущ1ыхъ-хъумэ вакцинэр зыхеГъэльхъэ-ныгущ.

ЩХЬЭЩЭМЫЩ1 Изэ.

Сурэтыр **Къарей Элинэ** *трихащ.*

● Узыншагъэ

Фэгъазэм узэрыпэщ1этыфынур

Мыхъумыщ1агъэм пэI эщ1I э ящ1

● Гъэсэныгъэ

КъБР-м и Жылагъуэ палатэм иджыблагъэ щ1ытепсэл1ьхьащ эктремизмэмрэ терроризмэмрэ пэщ1этыным ехьэл1ауэ республикэм щрагъэк1уэк1 л эжьыгъэм.

КъБР-м и Жылагъуэ палатэм и пресс-I эухуущ1ап I эм къ1ыззритымк1э, абы хэтащ КъБР-м Гъэджэныгъэмрэ щ1эныгъэмк1э, Л1ьапхъ I эухуэмрэ жылагъуэ проектэмк1э, Щ1ал1эуэлэм и I эухуэщ1эм, Щ1анхабзэмк1э и министерствэхэмрэ щ1ал1эгъуэлэ зэгъуэ-ныгъэхэмрэ я л1ыкI эухэр, жылагъуэ л эжьа-к1уэхэр.

- Мы зэманым республикэм л эжьыгъэш-хэр щк1уэк1 ц1ыкуб1эр зэкъуэтыным, л ъпхъ, дин зэхущ1ытык1эхэр егъэсф1эк1уэным, экстремизмэмрэ терроризмэмрэ пэщ1этынымрэ, ц1ыкуэм пщ1э зэхуащ1у зэдзгъэугурык1уэным хуэгъэзауэ, - жеI э КъБР-м л эпхъ I эухуэхэмрэ жылагъуэ проектэмк1э и министерствэм и I эщ1агъэл1-эксперт **Дергаусовэ Викторие**. - Л эпхъ, дин зэхущ1ытык1эхэр зыхуэдэмрэ зэныкъэкъу I эухуэхэр пасэу к1ыузэрак1уэ, к1ыузэрапц1ыт э щ1ык1эмрэ къэралым щ1ыубзыхуац. Абы ц1ыку 33-рэ йолэжьри, 26-р муниципальнэ районхэмрэ къ1ал эр округэмрэ щ1ыIащ. Къ1ищ1ынэмщ1ал-уэ, ди министерствэр Интернетым щ1ык1-л эпл1ъ л эпхъэр зэпэщ1эзыгъэувэнк1э хъуну г упсысэкъэ къ1ремыгъэзэныжьынм. Республикэм ис мусульманэхэм я I уэхущ1а-пI эм, дин зэгъуэныгъэхэм я унафэщ1эхэр хэту зэхуэсхэр щыдогъэк1ыжьк1.

Къ1эпсэлъам зэрыжи1амк1э, министерствэм 2022 гъэм къ1ыхутэныгъэ I эухуэхэр ирегъэк1уэк1ащ. Зэупщ1ахэм я процент 87-м къ1ал эр I эухуэщ1 республикэм л эпхъэ хэхущ1ык1эхэр щ1ыфIу къ1ызэрал ытэр; процент 91,7-м къ1ыхагъэщащ нэгъуэщ1 л эпхъэхэм я I эухуэ ел пI ык1эхэр щ1ыналъэм къ1ыззрыщ1ал ытэр.

«Къ1эбэрдей-Балъкъэрым л эпхъэ зэмыл1эужьыгъуи 100-м нэблагъэ зэрыщ1ыпсэури къ1ал ытэмэ, ди къ1ыузтэныгъэм къ1ыпсэгъуэм уримыгъ1ущуэу я къ1эрк1ым. Ар и щ1ыхьэтщ ди республикэ унафэщ1эхэм мы I эухуэм мыхьэнэщхъэ зэрыратым ик1и щ1ытык1эр зэп1эзэрыгъ1ыгъынырэ къ1ыдэгъуэгурык1уэ ди щ1эл1эныкъэр щ1игъэужь дзе г1эткI ыгъуафIэкъым. Зы ильэс закъуэщ Чэрим абы зэрыкI ылъ-псэужар.

Ильэс мэхъу Л1ыгъур Чэрим ди щ1ылъэр кьызэрибгынэрэ. Шэч кьытехьэрк1ьым мыхъумыщ1агъэм, хабзэнщагъэм и бийуэ, фIым и джаI уэу дунейм тета я л1ыр зы-щ1ыхуу щ1ытахэм куэдрэ I эфIу яг1у кьызэрагъэк1ыжьынм, Хьэсэнрэ абы къ1ущ1ахуэу щ1эл1элэмрэ адэм, адэшхуэм хуэфащ1у я г1ащ1э I ыхьэр зэрырахьэк1ынум.

САУТ Сулът1ан.

● Щ1ыуэпс

«Къатхэр къосри, удзхэр къокI...»

Гъатхэмрэ гъэмахуэмрэ ди щ1ынальэм щ1ызыпц1ащ1ауэ щ1ыкI уэр къ-л ъэтэжьным къэнэжа щ1агъуэ щ1ыIэкъым. Я бзэрабзэ макъымк1э дунейр яг1эдахэу, пц1ащ-хъуэ к1эдыкъуакъуэхэр унэ щ1ыхьэпI эхэм, гуэщ-хэм я бжьыкъуэм къытетIысхьэнущ, ипэ махуэхэм щ1адзэнурэ къ1ыщ1ащ1ынущ я абгъуэхэри.

АПХУэдЭУ ахэр нобэм къэс къ1ыддекIуэк1ащ, ауэ иужьрей ильэсхэм зэуэ зи-хъуэжащ щ1ытык1эм; дэнэ-к1и зыщ1ип л ъыхьи, п л ъа-гъур хьэпц1ащхъуэхэрщ. Ахэр зэрызехьэрэ зэщ1э-фиеу к1уажэ пщ1ант1эхэм зэрыдохьэри, ипщхьэпI э зэв ц1ыкIу фIэк1а зимыIэ абгъуэ хъуреябзэхэр щхьэ-гъубжэ блыпкъэхэм к1эщ1ащ1ыхь, зэрыпхуIуг ъэщт щ1ымыIэу. Зэрыфщ1эщи, пц1ащхъуэ к1эдыкъуакъуэ-хэм я абгъуэхэр я т1эмрэ зыхуаззэ щхийхэмрэ I эбы-дэл1ъэбыдэу яхуащ1ыкI. Хьэпц1ащхъуэхэм я т1э куэдей мыхьэмэ, нэгъуэщ1 зыри халъхьэрэкъым, аращ уэзышм тыныщ къ1ыщ1ирь-л ъэсэхри. Ахэр нэхъыбэ кьохъу, мыдрей к1эдыкъуакъуэ ц1ыкIуэм я бжьгъэм нэрыпI ащ1ауэ хощ1.

А пц1ащхъуэ л1эужьы-гъуэхэр зэхэмызагъэуи гу л ъпIэрхьым, арщхьэкIэ зэхуэхамэгу-хамащхьэщ. Я ныныкъуэ щ1ыныгъэл1эхэм зэрыжаI эмк1э, хьэпц1ащ-хъуэхэм я псэуп I эр ыным пэмыжьыжь къырхэрщ, къ1ал эк1уэц1эхэр. Иужьрей зэманым ахэр къ1ужьхэм нэхъ к1уэ щ1эхъуэм и щхьэ щ1ыхьуэм и щ1ыгъэ щ1ыгъ, щ1ыгъ-зехьэуи, къ1ыззрехьэк1ыуи пл ъагъ ъуркъым ик1и ахэр зыкI и ебгъащ1ащ хъунуж-кым къырхэрэ къ-л эхэмэ я щ1ыуэпсым и хабзэ т1ыкIим тету псэу къ1ал эбзэхэм.

ШЭРЭДЖ Дисэ.

Ерыскъы къабзэм бжьыпэр еубыд

Накъыгъэм щ1ыщ1эдзауэ бжьыхьэм нэсыху бжьэ фор щ1ыху. Ахэр къ1ыщ1ыбгъэтынущ ди тыкуэнхэми, бзэзэрэми, щхьэт-тхьэмахуэхэм ек1уэк1 жармык1эхэмми. Ауэ куэдрэ дрихьэл1эу п1эрэ фо къабзэм?

ДИ ЖАГЪУЭ зэрыхьунщи, бжьэ зыгъэхъуэхэм къ1ахоК1 абы щ1ымыщ пкъыгъэхэр хэзылъхьэу зыщ1эжм. Халъхьэми, халъхьэр фошыгъуэщ. Нэгъуэщ1 щ1ыщ1ымы1эк1э сыт щ1ын, а щ1ыIэр к1эпщ1эхуэ хуейуэ аращ, жызыIэхэми я I уэху еп л ъыкI э я I эжщ. Ар хъунущ, уи гуакъуэр ибгъэкIын фIэк1а I уэхум эмыльмэ, ауэ хущхъуэгъэк1э щ1ыхур хуей хъумэ-щэ? Фи нэпщ1ым сэбэпыныкъэм и п1эк1э зэранагъ къ1ыкъыну аращ.

Къ1ащ1тэмэ, сатущ1эхр а хьэгъэщ1агъэхэм щ1ыхуеIуэжыр ахъшэрщ. АтIэ ерыскъыр зэрыкъабзэу къэбг-ъанэу, нэхъ л п л ъэу пщэ щхъэ мыхъуро? Абдежми къ1уэгъунагъэр къ1атокI уэри, а фо з эI эщ1ари л ъапсеи-уэ зэращэнын хущ1окъу, хъэлэлымрэ хьэрэмымрэ зэрыщ1эр кьхфIэмыгъ1уэ.

«Кавказ Ищхъэрэ МВП» ФГБУ-м и Къэбэрдей-Балъкъэр къудамэм хъыбар кьызэрыдгъэщ1амк1э, бзэзэрхэм, жармык1эхэм щащэ фохэм я фIагъыр л эныкъуэ къэдк1э къэпщ1ытэным теухуауэ унафэ къащтащ - а ерыскъыгъуэм и теплъэр, пI алъэр, мэр, Iэфiагъыр къ1ыльэтэ-нущ. Апхуэдэ къэпщ1ытэныгъэхэм пкагъэк1ыныщ ц1ат1ий-ри, «матючное молоко»-к1э зэджэ пкъыгъуэ сэбэпри.

Къэпщ1ытэныгъэщ1эхэм я пкъ ити бжьахъуэм и1эн хуейщ ветеринар-къабзагъэ дэфтэрыр. Пщ1ынэмы-щ1ауэ, «Россельхознадзор» I эухуущ1ап I эр щ1игъэгъуэзэн хуейщ бжьэм фор ящ1ын и п эк1э я п л ъхьэ хущхъуэгъуэ-хэм, ар ц1ыкум зэран хуэмыхъун хуэдэу абыхэм къащ1ыпкъ1ыжьыну п1ал ъэр I упщ1у я ерзэбелджылын щхьэк1э. Къэпщ1ытэныгъэхэм зэрырытыжьынущ. Къэпщ1ытэныгъэхэм зэрырытыжьынущ. Ерыскъыгъэ щ1ыпхъэщ: апхуэдэ къэпщ1ытэныгъэхэр зэхьэ-л1ар тыкуэнхэмрэ бзэзэрхэмрэ зэ ерыскъыжьк1ыр щ1ы-зыщ1эжрщ.

Мыпхуэдэ I уэхум и чэзу дыдэу кьыхуэващ ерыскъыжьк1 хьэл эплъ ем ыхьэ I ущ1ыгъ ъ къащта л ъэпкъ мар-дзэхэр (стандартхэр).

I уэхум ебгъэл1а къэрал дамыгъэхэр т1у мэхъу:

ГОСТ Р 70 401 - 2022 - ерыскъы къабзэлъабзэр зэра-гъэхьэзщ щ1ыкI эм ехьэл1ауэ.

ГОСТ Р 70405 - 2022 - ерыскъы хьэлэлым и фIэщ1-гъэхэр, ар зыгъэхьэзщ I уэхущ1ап I эм и I уэхутхьэбзэхэр зыхуэдэр зэхэщ1ыкI ыгъуэ тету.

Мардэжэр п1ал ъэ п л ъыкI ыжэм тету л эжьынущ: ипэр гъатхэпэм и 1-м къыхал ъхьауэ щ1ытащ, етIуанэм мэкъуэуэгъуэм и 1-м къ1ар игъуэтынущ.

Апхуэдэ I уэху б гъэдыхьэк1эщ1эм и сэбэпк1э ерыскъы къабзэхэм я увыпI эр зэрыгъэтынущ, ерыскъы хьэлэл къ1ыщ1эзыгъэк1 Урысей I уэхущ1ап I эхэми дунейпсо утыкум ихьэну I эмал я гъэтынущ.

ЛЪОСТЭН Музэ.

Дунейм щ1ыхъыбархэр

«Полк уахътынщэр» уэрамым къ1ыдыхьэнукъым

Илъэс къэс ТекI уэныгъэм и махуэм - накъыгъэм и 9-м - къэралым къ1ыщ1эрагъэпэщ «Полк уахътынщ» акцэр мы гъэм I этауэ ирагъэк1уэк1ынкъым. Хэку зауэшхуэм хэта я I ыхьлыхэр зэращ1ымыгъупщам и щ1ыхьэту, абы хэм я сурэтхэр я I ыгъ ыку ц1ыкуу щ1ытащ.

2020, 2021 гъэхэм дунейм зыщ1эзыубгъуэ коронавирус узыфэ зэрыщ1ал эм и зэранк1э ар I этауэ ирагъэк1уэк1 факъым - онлайн жьыпхъэм иту къ1ызэрагъэпэщат. 2022 гъэм I уэхур къ1ызэрежьа хабзэм тету ек1уэк1ащ.

«Полк уахътынщэм» и къ1ызэгъэпэщак1уэхэм мы илъэсми а дауэдапщэм и егъэк1уэк1ык1эм зэхъуэк1ыныгъэхэр халъхьэнущ.

«Жылагъуэм и щ1ынагъэншагъэм папщ1э ц1ыкуш1хуэ зэхуамышэсыну унафэ къащтащ. Хэкум и хуэмк1уэу щ1ыта нэхъыжьыфIхэм я фэеплъэр зэрагъэльэпI энум теухуа I уэхугъуэ зэхуэмыдэжр яубзыху, Интернэтым и I эмал хэр гъэсэбэнк1эрэ», - «РИА Новости»-м и журналистым щепсалъэм жиI ащ Урысейм и «Полк уахътынщэ» зэщ1эхъеенныгъэм и штаб нэхъыщхьэм и унафэщ1хэм ящ1ыщ, УФ-м и Къэрал Думэм и депутат Цунаевэ Еленэ.

Апхуэдэу, псалъэм папщ1э, Хэку зауэшхуэм хэта нэхъыжьыфIхэм я сурэтым и мызакъуэу, абыхэм я гъащ1эм, зэрахьа л ыгъэм теухуа тхыгъэхэр социальнэ напэк1уэц1хэм къ1ральхъэ хъунущ. К1ыщ1ынэмыщ1ауэ, «Полк уахътынщэм» и къзэгъэпэщак1уэхэм щ1ыхуэр къ1ыхураджэ накъыгъэм и 9-м зауэм и ветеранхэм я сурэтхэр я автомашинэ абджхэм к1эрагъэуэну.

УФ-м и Президентым и пресс-секретарь Песков Дмитрий жиI ащ, а I уэхум и егъэк1уэк1ык1эм зэхуэхъеныгъэхэр игъэтани, ц1ыкIхэм абы хуащ1 гулъытэр зыкI ынэхъ мащ1э зэрымы-хъунур.

Экономикэр и л ъабжьэу

УФ-м хамэ къэрал I эухуэхэмк1I э и министр Лавров Сергей л эжьыгъэ I эухуэк1э Бразилием щ1ыIащ. Ар теухуауэ щ1ытащ къэралхэм яку дэл1ъ зэпыщ1эныгъэр егъэфIэк1уэным, я экономикэхэм адэк1и зэрызрагъэужьыным зэрызрагъэужьынымрэ зэрыщ1ыIэныным.

БРАЗИЛИЕМ хамэ къэрал I эухуэхэмк1I э и министр Виейр Маурэ къ1ыхуг1эщащ1у сатэ зэдзл1эжьныгъэхэм нэхъ зрагъэубгъуну зэрамурадыр. «Урысейм ди экономикэм увыпI эшхуэ щ1ыбыд. Хьэпшышхуэ зэгъэк1уэныным нэгъабэ сом меларди 9,8-рэ къ1ытхуищ1ащ, адэк1и абы зэрыхэдгъэхъуэнымрэ дыхущ1эжьнущ. Къ1ищ1эпшэу щ1ыгъэпшэу дызыхуэныкъуэм и I ыхьэ I ыпанэмк1э дыкъ1ззэзыгъэпщ1эр Урысейр. Ар къэралым и мэкъумэш хозяйствэм зиужьнынымк1э I эмал имы1эу дызыхуэныкъуэщ ик1и догугъэ абы и къ1ъгъэшэнырэ адэк1и зэпымыуну», - жиI ащ Виейрэ Маурэ.

Министрэхэр тепсэл1ъхьащ Украинэм щк1уэк1 I эухуэхэ

Экономикэ Политикэ

Махуэку

Кавказ Ищхъэрэ Жылагъуэ Іуэху

Іэбэкіэ пхъашэ

КъБКъУ-м Сокуров Александр къыщызэІуиха режиссёр факультетыр къэзыухахэм я нэхъыфІу къалъытэ, ильэс зыбжанэм фильмитІ трихьу, ехьулІэныгьэфІхэм льэпІэса Бэлагъы Къантемыр и Іэщ1агъэм къызэрыхэкІыжымкІэ хъыбар зэбгритыкІащ.

«ЗЭФІЭКІАЩ, сэ зыри къысхэнэжакъым. Фильмитыр куэдыщэщ», - а псалъэ зыбжанэр и твиттер напэкІуэцым иритхэри, кІэщІу и хэщІапІэ псори интернетым щызэхуищыжауэ жаІэ ильэс 32-рэ иримыкъупа режиссёр щІалэм. Ильэс зыбжанэ ипэкІэ Къантемыр и пщэ къыдальхьауэ щытащ «Дэ тщыщу къэнэжа закъуэр» американ джэгу-сериалым и зы Іыхьэ трихьиу. Лэжьыгъэр щекІуэкІыну США-м Іэпхъуэжа иужь, щІалэр и лэжьэгъуэзм ягурымыІуауэ къыщІэкІри, езым хилъхьахэм щыщу фильмыщІэм храгъэубыдащ процент 40 куэдейІу. ИужькІэ хъыбар къэІуауэ щытащ Бэлагъым, Америкэм щыпсэу адыгэхэм я тхыдэр и тегъэщапІэу, «Моникэ» зи цІэ фильмыщІэ трих хуэдэу. Дигу кІэдгъэкІыжыпхъэщ Къантемыр ягъэ дыдэу игъэуба фильм кІыхьым («Теснота») адыгэбзэ зэрыхигъэхьар, Кавказ зауэм теухуа псалъэуха зыбжанэ хигъэзэгъэну къыдэрыщымыгъупщар.

Іэщ1агъэм хэушІар занщІэу уольагъу. Ар Сокуровми Іэщ1экІагъэнкъым. Еджакіуэхэр къащтэри, режиссёр курсыр ещанэ и илъэсым нэблэгъат абы и унафэщІым тхыгъэ хигъэхьа иужь, гупым Бэлагъы Къантемыр щыхагъэІыгьэхэм.

Дауэ пІэрэ егъэджакІуэм хъыбарыщІэр къызэрыщыхъуар? А упщІэмкІэ Сокуровым зыхуэзыгъэза журналистхэм режиссёрым къажриІам гугъэ хъыпхуегъанэ. Бэлагъыр и щІалагькІэ лъэпощхьэпо гуэр Іуааущ щытми, хэкІыпІэ къызэригъэзыжьынум шэч кІыгрихьэркъым абы.

«Си жагъуэ хъуащ зэхэсхар, апхуэдизу хъун хуеякъым, - жаІащ Сокуровым, - ауэ Къантемыр сыт ищІэу щытми, згъэщІэгъуэну кІыщІэкІынкъым. Сыщогуфь абы и псэлъэкІэ пхъашэри, кІыхэзрызэфІэзэрыхьари лэжьыгъэм и къызэгъэпэщыкІэм ехуэ къудейуэ, иджыри псори зэтеувэжьыну. ЩІалэр кинематографым хуэщІащ, фІыуэ ирагъэджащ, зигъэпсэхумэ, игу къихьэжмэ, псори зэхуэхъужынкІи хъунщ. Зэгурэрым дэмыпэжьэфхэуэ кІыщІокІ е нэгъуэщІщ. Урысейм кино щытепсыну тыншщ, гугъу ущІехьи бэлыхь Іэхуэм хэткъым. Абы ещхькъым тІкІийуэ, гущІэгъунтэ, продюсер унафэкІэ зэхэт хамэ кинотехьпІэхэр. Сэ сыщогугъ, зэман дэкІмэ, Къантемыр кинематографым кьигъэзэжьну. НэгъуэщІ зыри хуэщІэрэкъым абы, сыт идджыри и гъащІэр зытриухуэнкъ? Си гугъэмкІэ, щІалэм пІальэкІэ игурэ и щхьэрэ зэтекІауэ арихьудейщ».

Урысейм щыІэху, Къантемыр Іэгум ису кърахьэкІым хуэдащ. Ар зыдэлэжьа псоми, Роднянский Александри яхэту, ахъшэшхэу трагъэкІуадэрт кино техныим. «Да абыхэм зэрагъэкІуа мылькум хуэдиз ди фондым диІэхэкъым. Араущ, зэса тыншыгъуэр зэримыгъуэтыжьым игъэгужьеяуэ къыщІэкІынкІи хъунущ Іэлагъэр», - негъэс и гупсысэр Сокуровым.

Пасэу зи хьэтІ къэзыгъуэтжа, напІэзыпІэм щІэрыІуэ хуэ щІалэм иджы зигу тезэгъа жагъуэгъуэм псалъэ мыщхьэпэхэр трагъэІукІ. Ауэ хамэр хуэткІийми, Къантемыр зыщыщ Налшык тэмакъкІыхьыну къытохуэ. Хэт ищІэрэ, гъусэ къыхуэхьуа, унэтІыныгъэ пхэнж къезыту къыфІэщІхэр зыкІэрыгъэхун папщІэ, зыгъэпсэхупІэ зритыжми тщІэрэкъым щІалэр зэчиифІэм.

ЖьитІэм и щІыхьэтщ мазэ зыбжанэ ипэкІэ езы Сокуров Александр утыку къызэрихьа псалъэхэри. Кавказым зыми кинор щыфІэмыхьэлэмэту, гугъу зыщІригъэхьам мыхьэнэ имыІэу къыщІэкІыжа хуэдэу игъэІуауэ Іэщ1агъэлІым. Псалъэмакъ къэхъеям щхьэусыгъуэ хузхъуар режиссёрым и телеграм напэкІуэцІым кърильхьа тхыгъэрт: «Кавказым щыщ щІалэ ирихуэзэрыр, а щІыпІэм сызэрыхуежьэра, а щІыпІэм щыпсэуэзэм хабзэ яхуэхъуащ. езыгъэкъэхьажа режиссёрхэм я лэжьыгъэр ягъэпудыныр, щІалэгъуалэм гъуэгу кърамытыныр. А псоми дэкъуэзнытІэ лъэхъэнэхэр уигу кьагъэкІыж. Мыдэ лъэпкъым езыхэм я мэ зыщымыуа щэнхабзэщІэ яхэтпщэну хэдгъэзыхь уи гугъэнщ, кинематографием къыщетшалІэкІэ. Араущ, езы лъэпкъым ар къарууэ иІэмкІэ зыбгъэдеку, и Іуэху зедмыхуэну, зэрыщыту къэдгъэнэну къыдэлъэІум ещхьу. Къэбэрдей-Балъкъэрми абы пэгъунэгъу республикхэми кинематографиери щэнхабзэри ауи щафІэгъэщІэгъуэнкъым. Ар си щхьэкІэ зэгъуэнхэуащ. А щытыкІэр схуэужьи папщІэ сызыхуежьауэ зыри къызэхъулІакъым. Абыкіэ зыкъэзымысын хуейщ. Кино еплъхэми, лъэпкъ къулыкъущІэхэми, Кавказым и нэхъ зыхуэзэфІэкІэмэ ахэр къафІэІуэхуркъым. Абыхэмэ дэрэ зэгурэсу дызыхэт щэнхабзэр зэдгъэзекъуэжьыркъым, а щытыкІэм къэрилъэгъуащ. Динымрэ политикэмрэ епха ислъам дуней - араущ щІыналъэм кьыпэплІэщ. Лъэпкъыр зыхуейр арамэ, сыт пщІэн? Ар абы хуитщ», - итхащ Сокуровым.

А тхыгъэм япэу пэджажакъэм язщ осетин блогер Пухаев Алик: «Урысей режиссёрым Кавказым щыпсэу лъэпкъхэм щэнхабзэмрэ гъэзаджэмрэ я пІэкІэ «политикэм епха ислъамкІэ» къыхаха хуэдэу жеІэри, мэтхъэусхэм. ПщІэ зыхуэзэщІ режиссёрым ар и япэ тхыгъэкъым, империалист Іэбэкіэ къыщигъэльагъэуэ. Иджыпсту абы «кавказ къулыкъущІэхэм», «кавказ бейхэм» езым къыщІигъэкІ гъуэзджэм и хьэтыр ямыльагъуэ жеІэ. Нэхъ пасэу режиссёрыр Путиным и пащхьэм щытхъэусыхауэ щытащ «Кавказыр лъэпкъ щхьэхуэхэм яхуэхэа мэхъу», сытми, ирыскэр йолэпхъкІри, унафэр абы щыпсэхэм яІэрохьэ, жиІэу. Кавказым езым и гъуэгу, и щэнхабзэ кьызэрыхихьыкм егъэшынэ. Сыт-тІэ езым дэкъуэзнытІэм дыкъригъэІ хуэдэу зыщІищІыр? Кавказым щыпсэуэхэм я нэхъыбэм я лъабжьэгу къалъытэж ислъамыр. Ара Сокуровым игу темыхуэр? НтІэ, трих фильмхэм иригъэлІыну нэгъуэщІ зыгуэрэхэр къырелъыхьуэ».

Режиссёр щІэрыІуэм и утыку псалъэм пэджэжащ КъШР-м щыщ адыгэ усакІуэ Бемырзэ Зураби: «Сокуровыр щы-хушхуэщ. И гуащІэм хэпсэукІыж дэтхэнэ творческэ щІыхуми хуэдэу, ар хуитщ дь дызэрыщыгугъ Іуэху еплъыкІэ кьымыгъэльэгъуэну. «Сокуровым и ГъэсэнхэР» щыжьпІэкІи, ар щыхуэзу ящыта пщІэуэ араущ, зыгуэр кьыззэрыпхэкІым и щІыхьэту, армыхьумэ хъуа хъэзыру узэрыщытым и нэщэнэхэм. Ауэ «ГъэпсэкІым щыхьхам» техуауэу щІэсапІэ диІэкъым, дызэрыщытуи дызэрокъуж. «Дэ апхуэдэу дыхъуфынукъым» жьыдМыІэу, тхузэфІэкІым дытегушхуэн зыгуэр щытащ. Да Винчи и щІэнырэ куурт, бгъэдэлъ Іэзэгъри кьызыбгъэдихар и адэм кьыхуигуэта егъэджакІуэхэрщ.

Леонардэ теухуауэ нобэрей цІыхум и нэгум псом япэ кьыщІэувэр ар цІэрыІуэ зыщІа «Монэ Лизэ» сурэтырщ. Ауэ ар сурэтыщІ къудейуэ щымытУ, куэдым хуэІэзэ цІыху гъэщІэгъуэнт. Да Винчи и цІэм ирапх цІыху цІыкІум нобэ имыІэу къыхуэзыфІэмыгъэщІыж Іэмэпсымэхэр: бжьыныхуэпІытІыр, лъакъуэрыгъажэр, хъищІагъ кхъуэхъэр, Іэныстэр, танкыр, парашютыр, лъэмыж зэгуэкІыр, иджыри нэгъуэщІ куэд. Да Винчиц ящу япэу уэгум ихьэф кхъухьлъати, жьыхулъати, мывэрыдзи къэзыгупсысар. Езыр-езыру къэзыжьыхьыф, щэрхьиплІ зыщІэт гури абы и нэгум япэу кьыщІыхьагъэнщ. Куэд щІакъым къызэрахутэрэ, и сурэтхэр зэмыкІуэкІэкІын папщІэ, Леонардэ абыхэм джэдыкІэ уда ящиуэу зэрыщытар. Абыхэм уэзрэзыщІашэ къарури физикэ Іэмалкіэ абы ирихьэлІа щэхум и фІыгъэщ.

Фи нэгу кьыщІэзгъэхьэт, Щоджэнцыкіу Алий е КІыщокъуэ Алим «адыгэ ныкъуэщ», и адэр е и анэр адыгэкъым хужаІэмэ, дэ зэрызэщІынкІи хъунур. Апхуэдэ гуэрщ мы мазхуэхэм Италием щекІуэкІыр. Нэхъ лъапІэ дыдэу кьалъытэ я хэкуэгъуэхэм яз, кьызэрыщІэкІымкІэ, «и ныкъуэм нэс фІэкІа итальянкъым».

ХьыбарыщІэр дунейм щызэІэпызых журналистхэм ди къэралым щыщхэри къаІэрэзыурхъым. «Да Винчи Леонардэ и анэр Урысейм щыщ лъэпкъым кьыхэкІауэ ящыта «Кавказыр лъэпкъ щхьэхуэхэм яхуэхэа мэхъу», сытми, ирыскэр йолэпхъкІри, унафэр абы щыпсэхэм яІэрохьэ, жиІэу. Кавказым езым и гъуэгу, и щэнхабзэ кьызэрыхихьыкм егъэшынэ. Сыт-тІэ езым дэкъуэзнытІэм дьхьригъэІ хуэдэу зыщІищІыр? Кавказым щыпсэуэхэм я нэхъыбэм я лъабжьэгу къалъытэж ислъамыр. Ара Сокуровым игу темыхуэр? НтІэ, трих фильмхэм иригъэлІыну нэгъуэщІ зыгуэрэхэр къырелъыхьуэ».

Режиссёр щІэрыІуэм и утыку псалъэм пэджэжащ КъШР-м щыщ адыгэ усакІуэ Бемырзэ Зураби: «Сокуровыр щы-хушхуэщ. И гуащІэм хэпсэукІыж дэтхэнэ творческэ щІыхуми хуэдэу, ар хуитщ дь дызэрыщыгугъ Іуэху еплъыкІэ кьымыгъэльэгъуэну. «Сокуровым и ГъэсэнхэР» щыжьпІэкІи, ар щыхуэзу ящыта пщІэуэ араущ, зыгуэр кьыззэрыпхэкІым и щІыхьэту, армыхьумэ хъуа хъэзыру узэрыщытым и нэщэнэхэм. Ауэ «ГъэпсэкІым щыхьхам» техуауэу щІэсапІэ диІэкъым, дьз

Иолантэ и дуней телъыджэр

Налшык дэт Музыкэ театрым иджыблагъэ щагъэлъэгъуащ Чайковский Пётр и «Иолантэ» зы акт хъу оперэр.

● Щэнхабзэ

ЧАЙКОВСКЭМ иужьрейуэ итхазуэ къалэныгъэ оперэм хуэдэ мэмыацуэ жаIэ щIэныгъэлIхэм. Ар ди къэралым и щIыпIэ куэдым ноби зэрыщагъэувыр а Iуэхум щыхьэт тохъуэ. Уи нэкIэ плъэгъуа иужькIэ гурыIуэгъуэ мэхъу абы режиссёрхэр дихьэхыу щIелэжьыр. Сыт зэманри щIыхум кьудеиджкI гурыгъу-гурыщIэм, зэхэщIыкIым, дуней епГыкIэм теухуащ мы тхыгъэ телъыджэр.

Гущ Генри «Дочь короля Рене» и драмэр лъабжьэ зыхуэхъуа оперэр 1892 гъэм Петербург дэт Мариинскэ театрым япэу утыку кьыщрахьауэ щытащ. Театр Иным ар щыщагъэувар 1893 гъэращ. НэгъуэщI щIыпIэхэм ящыщу ар япэ дыдэу Гамбург (1893 гъэ), абы яужь Копенгаген (1893 гъэ), Стокгольм (1893 гъэ), Мюнхен (1897 гъэ), Венэ (1900 гъэ), Болонья (1907 гъэ), Ослэ (1929 гъэ), Будапешт (1929 гъэ), Люблянэ (1938 гъэ) щагъэлъэгъащ.

Совет зэманыр къэунэху нэужь 1923 гъэм Ленинград дэт Оперэ театр цIыкIым япэу щагъэуват. 1940 гъэм Театр Иным абы цIыхушхуэ щепIьауэ щытащ. Совет Союзым хьыхьэ къалэхэу Ереван (1947 гъэ), Одессэ (1952 гъэ), Баку (1954 гъэ), Душанбе (1955 гъэ), Къэзан (1958 гъэ), Ашхабад (1959 гъэ), Алма-Ата (1961 гъэ) щагъэуват оперэр.

2015 гъэм ар икъукIэ дахэу утыку кьыщрахьауэ щытащ Театр Иным. Ленинград щылналъэм хьихьэ Ивангородкэ быдапIэм (2021 гъэ) а оперэм и лIыхъужь нэхъыщхьэм и ролыр щигъэззэщIауэ щытащ зэн нэхэм ямылъагъу уэрэджыIакIуэ цIэрыIуэ Чэныб Нэфсэт. Абы цIыхуу кьекIуэлIам яфIэтелъыджэ хъуат Нэфсэт и ролыр зэригъэззэщIамрэ и макъ гуакIуэмрэ.

Оперэр гъуэзджэр зы щхьэкIэ нэхъ лъагэ зыщIауэ ХьатIыгъ «Иолантэ»-р Налшык дэт Музыкэ театрым щылажьэхэми телъыджэу ди пащхьэ кърахьащ.

Театрым и артистхэр илъэс ныкIуэм щIигъуэкI елэжьащ мы оперэм. Абы и режиссёр Дзбагъуэ Роман илъэсипщI ипэкIэ, концерт щыкIэм иту, ар кьалэдэсхэм я пащхьэ кьрихьауэ зэрыщытар куэдым ящIэж кьыщIэкIынщ. Абы щыгъуэ Музыкэ театрыр зэрахьэрти, зыхуей хуэзэу бгъэувыну гугъут. Иджы ди республикэм щыпсэухэр оперэм зэрыщыту еплъыну Iэмал яIэщ. Ар теухуащ Рене пщым ипхъу хьэфизым. Рене (ролыр зыгъэзащIэр Красовский Алексейщ, Сац Наталие и цIэр зэрихьэу Москва дэт театрым и артистым) и пхъум и нэхэм зэрамылъагъур щащэм щабзыщIыну унафэ ищIащи, псоми егупъуу щагъхъумэ. Пщым и пхъум и ролыр Щоджэн Сэлихьэт егъэзащIэ. Абыхэм я уэрдэуэнм зыри щIагъэхьэрхьым, хэт щIыхьэми яукIыну унафэ быдэ щыIэщ.

Илъэс бжыгъэкIэ хъыджэбзым кьэрагъащIэркъым и нэхэм зэрамылъагъур, нэхъ пэжу жыIпIэмэ, хъыджэбзым ищIэркъым адрей цIыхухэм я нэм илъагъуу. Иолантэ и мазухэкэр насыпыфIэу, и ныбжьэгъу хъыджэбзхэм яхэсу и цIэр зэрихьэу Москва дэт театрым и артистым) и пхъум и нэхэм зэрамылъагъур щащэм щабзыщIыну унафэ ищIащи, псоми егупъуу щагъхъумэ. Пщым и пхъум и ролыр Щоджэн Сэлихьэт егъэзащIэ. Абыхэм я уэрдэуэнм зыри щIагъэхьэрхьым, хэт щIыхьэми яукIыну унафэ быдэ щыIэщ.

Илъэс бжыгъэкIэ хъыджэбзым кьэрагъащIэркъым и нэхэм зэрамылъагъур, нэхъ пэжу жыIпIэмэ, хъыджэбзым ищIэркъым адрей цIыхухэм я нэм илъагъуу. Иолантэ и мазухэкэр насыпыфIэу, и ныбжьэгъу хъыджэбзхэм яхэсу егъакIуэ. Ауэ гурыщхъуэ ищIу щIедзэ зыгъэр кьыщабзыщIу. Иолантэ зэрынэфым и закъуэкъым имыщIэр, абы жраIэркъым и адэр зэрыпщыр. Хъыджэбзым дохутыр Iэзэ кьрагъэплъам жеIэ Иолантэ зэрынэфыр кьрагъащIэмэ, хъужькIэ хъуну. Пхъур хуэсакъыу зыхъумэ адэм идэркъым щэхур нахуэ ищIын, мэшынэ и пхъум и щхьэм мыгъуагъэ хуихьыжькIэ.

Иолантэ зэрынэфыр адэкIи кьыщIэну хъунтэкъым, уардэунэм къэкIуа лIыхъусэжьитIыр щэмыхэшамэ. Водемон лIыхъусэжьым (ролыр Жубоев Джамболэт егъэзащIэ) хъыджэбзыр зэриличгъуу и дахагъэм итхьэкъури, зэрымыщIэкIэ пэжыр жриIащ.

Iуэхур зыштеIэ зэрыщIа Иолантэ фIэщхъуныгъэ егъуэтри, и нэхэри къоплъэж.

Мы оперэм и гупсысэ нэхъыщхьэр цIыхум и уэрэд еплъыкIэр, лъагэуKIэр и гум кьыззрыщежьэрщ. Нэм илъагъум нэхърэ гум илъагъум нэхъ мыхьэнэшхуэ зэриIэрщ. ИкъукIэ телъыджэщ Иолантэ и нэхэр къэплъэжауэ утыкум кьыщихьэ теплъэгъуэр. Абы и адэр, Ведемон, и ныбжьэгъу хъыджэбзхэр, къэзыухъуреихь дуней дахэр япэу илъагъуу аращ. ЦIыху кьызэрыгъэзэжкIэр дызэсэжа дунейм зыщимыгъэнщIу зеплъыхь си нэхэр къэплъэжа хъыджэбзым.

Оперэм и дирижёрыр КъБР-м щIыхь зиIэ и артист ЩэбэтыкIуэ Заурщ. И адэ Натбий и Iуэхум пызыща щIалэр иджы япэу дирижёру утыку кьихьащ.

«Иолантэ» оперэр балигъхэм папщIэ таурыхъ дахэщ, дэтхэнэми гупсысэ кьызыхихьащ.

ИНЭРОКЪУЭ Данэ.

● Гъэлъэгъуэныгъэхэр

Дыкъэзыухъуреихь дахагъэр сурэткIэ дегъэлъагъу

Суратыщ Iуэхуэзджэхэмкlэ музейм, Тканенкэ Андрей и цIэр зезыхьэм, мы махуэхэм щагъэлъагъуэ Урысей Федерацэм щIыхь зиIэ и суратыщ, КъБР-м гъэзджэхэмкIэ щIыхь зиIэ и лэжьакIуэ, Хэку зауэшхуэм и ветеран Ваннах Михаил Александр и къуэм и Iэдакъэщ1кIэр. «Россия - родина моя» зи фIэщыгъэ выставкэр къызэIуахащ ТекIуэныгъэ Иныр мы гъэм илъэс 78-рэ зэрырикъум и щIыхьхкIэ, езы суратыщIыр къызэралъхурэ илъэси 115-рэ щыхъум ирихьэлIэу.

ЖИВОПИСЬ, графикэ лэжьыгъэ гъэщIэгъуэну пщIы бжыгъэхэр утыку кьыщрахьащ музейм и пэшхэм. Ахэр суратыщIым и Iэдакъэщ1кIэхэм я зы Iыхьэ мащIэщ. Дэтхэнэми кьытощ Михаил и нэкIэ илъэгъуа, и псэр дзэзыхьэа, гупсысэ гъэщIагъуэн и гущIэм дзэзыхьагъуэ ящ зы щIыпIэ гуэр. Ар бгыуэ е кьуршу, тафэу е джабэу, унэу е псэущхьэ гуэру, цIыхуу е хьапщхуэщу щрет. НаIуэщ, щхъуэкIэплъыкIэщ, хуабагъэ гуэр кьызыпкърымыкIыу зы яхэткъым. Нэхъыщхьэращи, зэманри пэмыльэщауэ, теплъафIэхэщ, телъыджэхэщ. Ахэр псори музейм игъэлъэгъуэн папщIэ кьезытар Ваннах Михаил ипхъу Натальещ.

Япэу кьэпсэлъапIэр хуит хуащIащ КъБР-м ЦIыхухэм я хуитыныгъэр хъумэныкIэ и уполномоченнэ Зумакулов Борис.

- Михаил сэ фIыуэ сцIыхуу щытащ, зы унэм дыщыпсэуащ. Абы щIэх-щIэхьурэ сыхуэзэрт, мольбертыр иIыгъыу щIыуэпсым и дахагъэ гуэр кьиубыдын папщIэ пщэдджыжьым жьыуэ е пщыхьащхьэ хуегъэзэкIыу щIэкIыу. Сэ сщIэркъым иджыпсту зэрыщытыр, ауэ нэхъ пасэм щыгъуэ Суратыщ1кIэм я зэгуэхэныгъэм и зэIущIэхэр гуащIэу екIуэкIыу щытащ. А Iуэхущ1апIэм къулыкъушхуэ щызэрихьакъым Михаил, ауэ си нэгу щIэкIащ зэщхьхьэпэным нэсауэ зэдауэ суратыщIэхэр и псэлъэкIэ щабэмкIэ зэрытриуIэфIэжьыфыр. ПщIэшхуэ къызэрыхуащIым и зы щIыхьэтщ ар, - игу къигъэкIыжащ Зумакуловым. - Сэ слъэгъуащ ар школхэм кIуэуэрэ сабийжэм яхуэзэу зэрыщытар. ЗэрызэчиифIэм къыдэкIуэу ар икIи гуапэт, цIыхугъэшхуэ хэлът, и Iэр къызыпекIуэкIыну сыт хуэдэ Iуэхуэкли къыбдэпыкъунут.

Ваннах Михаил и гъащIэм, и гущIэм, и дуней тетыкIэм, и хьал-щIэным, нэгъуэщI куэдым я гугъу ящIу зэIущIэм къыщIэпсэльащ КъБР-м и Суратыщ1кIэм я зэгуэхэныгъэм и унафэщI Къаныкъуэ Жаннэ, жылагъуэ лэжьакIуэ, лъахэхутэ цIэрыIуэ Котляров Виктор, музейм гъэлъэгъуэныгъэхэр къызэзыгъэпэщ и къудамэм и унафэщI Леонтьевэ Нинэ.

ЗэIущIэм и кIэуэху псалъэ иратащ Ваннах Наталье. Абы адэм и гуащIэм и гугъу ищIакъым, ар къэзыльытэту зэIущIэм къэкIуахэм фIыщIэшхуэ яхуищIа мыхъумэ.

ИСТЭПАН Залинэ.

Суратыр **Къарей Элинэ** *трихащ.*

«ЩIДАА-м и докладхэр» журналым и номерыщIэ

Дунейм къытехьащ Дунейпсо Адыгэ Хасэм и нэIэ щIэту, мазищ къэскIэ зэ къыдэкI «ЩIДАА-м и докладхэр» журналым и номерыщIэ (2023, т. 23, №1).

ЖУРНАЛЫМ и редактор нэхъыщхьэр ЩIДАА-м и академик, профессор ЩхьэгъэпсэУ Сэфарбийщ. Абы и номер къэс Урысейм кьыщыдэкI щIэныгъэ лэжьыгъэхэр къэзыпIащIытэ Iуэхущ1апIэм (РИНЦ) и архивым хегъэхьэ. Дызэрыт зэманым «Докладхэм» Атестацэмкlэ комиссэ нэхъыщхьэр кIэлъоплъ.

2023 гъэм и япэ номерым щIэджжыкIакIуэм къыщыпоплъэ нэгъуэщI щIыпIэ щимыгъуэтыну, щIэныгъэм епха Iэдакъэщ1кI гъэщIэгъуэнхэр: физикэмрэ есэпымрэ, щIыуэпсым, техникэм, гуманитар щIэныгъэхэм епха тхыгъэхэр, адыгэ лъэпкъ щэнхабзэм и тегъэщIапIэхэм епха лэжьыгъэхэр.

Журналым и къэтехуащ ЩIДАА-м и академикхэу, профессорхэу Iэщын Ю. Н., БакIуу Хь. И., Зэкlурей А. Ф., Тамахинэ А. Я., Тхьэгъэпсэу Хь. Хь. сымэ я лэжьыгъэхэр. Къинэмыщ1ауэ, журналым къыдэлажьэ щIэныгъэлIхэу Балъкъыз Ж. А., Крапивинэ Е. А., Кулешов С. В., Кушалиевэ Ж. А., Лобанов В. Б., Нэгъуей Л. А., Томашевская Е. Б., Халилов Ф. Э., Халилов Э. Н., Шамоян Р. Ф. сымэ ейхэри, хамэ къэралхэм щыпсэу абыхэм я лэжьэгъу Ван М., Ма Ж. сымэ я тхыгъэхэр итщ.

Агрохимиемкlэ щIэныгъэлI къызэрымыкIуэ, ЩIДАА-м и академик, УФ-м ЩIэныгъэмкIэ и академием япэу хагъэхьа адыгэ Щоджэн Iэсхьэд илъэс 70 зэрырикъум ирихьэлIэу журналым игъэхьэзырац абы егъэджэныгъэмрэ щIэныгъэмрэ хуищIа хэлъхьэныгъэр убгъуауэ щызэпкърыха тхыгъэ.

Редакцэр арэзыщ журналым къытехуахэр тедзауи, электрон Iэмалкли кьагъэсэбэпыну, егъэджэныгъэм епха Iуэхущ1апIэхэр абы Iэ щIадзыну яут ящIынущ, редакцэм лъэIу тхылъ хуагъэхьмэ. Апхуэдэ дыдэу журналым Iэ щIадзыфынущ хабзэкIэ лажьэ Iуэхущ1апIэхэми, нэрыбгэ щхьэхуэхэми.

Журналым и сайтыр: doklady.amancircassian.ru.

Къыдэкlыгъуэм и хэщIапIэр: Налшык къалэ, Пироговым и цIэр зезыхьэ уэрам, унэ 1, офис 2.

БЭЛАХЪУЭ Олег.

Ислъам и дыщэхэр

Санкт-Петербург щыIэ «Кавголово» зыгъэсапIэ центрым мэлыжьыхьым и 9 - 15-хэм щызэхэтащ узыншагъэкIэ щыщIэныгъэ зиIэхэм яхуэхъа, пауэрлифтингымкIэ Урысейм и зэхьэзэхуэ. КъБР-м щыщу зэпеуэм хэтащ ГъукIэлI Ислъам.

ЗИ ГУГЪУ тщIы зэхьэзэхуэм къекIуэлIат УФ-м и щIыналъэ 40-м нэсым кьикIа спортсменхэр. Хьэлъэ къэIэтынымкIэ зэпеуэу ГъукIэлI Ислъам зыхэтам зэуэ япэ увыпIкIэ тхыщыхуагъэфэщащ. Килограммии 107-рэ зи хьэлъагъэхэм я зэхьэзэхуэм хэту, щIалэм килограмм 210-рэ зи хьэлъагъ штангэ кьиIэтыфри, япэ увыпIэр кьихьащ. И екъулIэныгъэ псори зэхалъхьэжа иужь, Ислъам аргуэру япэ увыпIэ кьыхуагъэфэщащ, псори зэхэту килограмм 601-рэ кьыззриIэтыфам папщIэ. ТекIуэныгъитIми я щIыхьэту, ГъукIэлIым дыщэ медалитI кьихьри къэкIуэжащ. Ди къэпкъэгъу щIалэм и екъулIэныгъэхэмкIэ дохъуэхъу.

КЪУДЕЙ Iэминэ.

Iэщэ зиIэхэм папщIэ

Урысей гвардием и управлензу КъБР-м щыIэм лицензэ зыт-хуит зыщI и центрым щIыхэхэм захуегъаазэ, дгъэлъапIэну махуэшхуэхэр къызэрыблагъэм къыхэкIыну Iэщэхэр щIыпIэхэм къыщамыгъэсэбэпыну.

ФИГУ къэдгъэкIыжьынщи, апхуэдэ хабзэм ебакъуэхэм административнэ жуап яхь Урысей Федерацэм и законодательствэм ипхъ яткIэ.

Хабзэм къызэрыщыхьамкIэ, административнэ къуэдыуэ тралъхьэнкIэ мэхъу сом мин 40-м щыщIэдзауэ мин 50-м нэс, Iэщэмрэ абы и пIатIронхэмрэ къытрахыу, е илъэсрэ ныкъуэм щыщIэдзауэ илъэсищкIэ, Iэщэ къыщхъуну икIи ихъумену, ар зэрихьэну хуит яныщIу, Iэщэмрэ абы и пIатIронхэмри къытрахыу.

Апхуэдэуи а хабзэм ебэкъуа чэф гупым е зы цIыхум ардыдэр кьаполпIэ, административнэ къуэдыуэ сом мин 50-м щыщIэдзауэ мини 100-м нэс япшыну.

Урысей гвардием и управлензу КъБР-м щыIэм и пресс-Iуэхущ1апIэ.

«Кавказ» федеральнэ гъуэгум щыщ Iыхьэу Къэбэрдей-Балъкъэрым и Бахъсэн районым хиубыдэм щекIуэкIащ хабзэ яхуэхъуа, гъуэгухэм шыгагъэншэу щызекIуэным, нэщI зыныгъуу рулым дэсхэм яхуэгъэза псапащIэ. КъБР-м и автоинспекторхэр, жылагъуэ, дин Iуэхущ1апIэхэм я лIыкIуэхэр щIэупщIащ рулым дэсхэм я узыншагъэм икIи нэщIхэм хъурмэрэ псырэ ираташ.

РУЛЫМ дэсхэм автоинспекцэм и лэжьакIуэхэм ящIыгъуу зыхуагъэзащ КъБР-м щыIэ МВД-м дэлажьэ Жылагъуэ советым и тхьэмадэ **Мэкъушэ Руслан**, КъБР-м и Муслъымэнхэм я дин Iуэхущ1апIэм и унафэщIым и къуэдзэ, КъБР-м и волонтёрхэм я «Уи гуныгъэм дэIэпыкIуэ» сабийщIалэгъуалэ республикэ гупымрэ «КъБР-м и гъуэгухэм автомобиль зэмхьэхуэхэр къыщымыгъэхъун» жылагъуэ зэгуэхьэныгъэмрэ я унафэщI Iуэхум